

Seminaari luterilais-katolisesta dialogidokumentista
Kasvavaa yhteyttä. Julistus kirkosta, eukaristiasta ja virasta
Kirkon talo, Mikael-sali 9.1.2019, Klo 9–16

Kasvavaa yhteyttä -asiakirja, paavi Franciscus ja käytännön ekumenia?
isä TT Toan Tri Nguyen

Yli viidenkymmenen vuoden dialogin aikana katolilaisten ja luterilaisten välinen yhteys on kansainvälisesti jatkanut kasvuaan. Juuri tästä kasvavasta yhteydestä puhuu myös paikallisen dialogin, Suomen luterilais-katolisen oppikeskustelun päätösraportti ”*Communion in Growth*” (30.10.2017). Vuoropuhelumme on sallinut meidän kasvaa yhteydessä ja vahvistaa tahtoaamme kulkea kohti täyttä yhteyttä.

Paavi ja rukous

Paavi Franciscus on monella eri tavalla vaikuttanut yhteyden kasvuun. Omalla luonnollisella ekstroverttiydellä ja aidolla rakkaudella muita kirkkokuntia ja kirkollisia yhteisöjä kohtaan hän on edistänyt ekumeenisia suhteita. Tuntuu aina siltä, että hänen sydämessään on paljon tilaa muille kristityille. Hänen vierailunsa Lundissa 2016 vahvisti meidän pyrkimystämme näkyvään ykseyteen. Lundin tuomiokirkossa pidetyn ekumeenisen rukoushetken yhteydessä allekirjoitettiin katolilaisten ja luterilaisten *Yhteinen julistus*, jonka viisi perusajatusta on yhä voimissaan paikalliselle dialogillemme: (1) Se mikä yhdistää, on suurempaa kuin se mikä erottaa. (2) Kirkot siirtyvät vastakkainasettelusta yhteyteen. (3) Kirkot sitoutuvat yhteiseen todistukseen. (4) Kristus on yksi. (5) Lopuksi seurakuntia ja yhteisöjä kehoitetaan sitoutumaan suurenmoisen ekumeenisen matkan jatkamiseen rohkeasti ja toiveikkaasti. ”Lähestymällä uskossa Kristusta, rukoilemalla yhdessä, kuuntelemalla toisiamme, elämällä todeksi Kristuksen rakkautta suhteissamme me katolilaiset ja luterilaiset avaudumme Kolmiyhteisen Jumalan voimalle.”¹

Paavi Franciscus korostaa usein rukouksen merkitystä ekumeniassa. Geneven kirkkojen maailmanneuvoston 70-vuotisjuhlakokouksen yhteydessä hän muotoili sen tyypillisessä kuvakielessään seuraavasti: ”Rukous on ekumenian happi. Ilman rukousta yhteydestä tulee tukahtunutta eikä se edisty, koska me estämme Hengen tuulen ajamasta meitä eteenpäin. Kysykäämme itseltämme: Kuinka paljon rukoilemme toistemme puolesta? Herra rukoili, että me olisimme yhtä: seuraammeko häntä tässä suhteessa?” (21.6.2018)²

Rukouksen ilmapiiriä olen itse kokenut suomalaisen luterilais-katolisen dialogikomission työskentelyn aikana. Huomasin että meidän dialogiryhmämme työskenteli erittäin hyvässä ilmapiirissä, rukoillen useita kertoja päivässä hetkipalvelusten kanssa ja viettäen pyhää messua vuorotellen joko katolisen tai luterilaisen rituaalin mukaan. Tässä rukoilevassa ja teologisessa keskustelussa olemme saaneet monia myönteisiä tuloksia.

Myönteiset tulokset

Raportti osoittaa, että Suomen evankelis-luterilaisella kirkolla on luterilaisista kirkoista läheisimmät suhteet katoliseen kirkkoon. Tätä ilmentää ei ainoastaan Pyhän Henrikin muistopäivän vuosittainen vietto Roomassa ja mutkaton keskusteluyhteys paavillisen Ykseysneuvoston kanssa, vaan myös historiallinen läheisyys, piispallinen järjestysmuoto ja sakramentaalinen kirkkokäsitys (VKE 56-106). Piispa Simo Peura havaitsi, että keskustelujen edetessä paljastui yhteisen näkemyksen olevan odotettua laajempi. Näin oli erityisesti communio-ekkesiologian ja ehtoollisen osalta: perinteinen luterilainen oppi on lähellä katolisuutta, vaikka terminologia onkin osittain erilaista. Jopa messun uhriluonteen osalta dialogiryhmä arvioi, ettei ole ratkaisevia esteitä yhteiselle ymmärrykselle. Pietarin virka tai kirkon opetusvirka ei enää olekaan uhka, jota vastaan pitää taistella, vaan ykseyden ja totuuden puolustaja (KY 307-355).

¹ Fides 11/2016, s. 4

² Reseptio 2/2018, s. 7

Viime vuoden tammikuun perinteisessä yksityisaudienssissa paavi Franciscus jo kiitti ekumeeniselle suomalaisdelegaatiolle osoitetussa puheessaan tehdystä työstä ja painotti kirkko-opillisen keskustelun merkitystä luterilais-katolisen teologisen dialogin tässä vaiheessa. Paavi totesi, että ”olemme tutkimuksissamme seuraavaksi siirtymässä kohti hyvin tärkeää ekumeenista kysymystä, jonka parissa aiomme tulevaisuudessa työskennellä, nimittäin kirkon olemusta.” (25.1.2018)³

Jatkotoiminta

Tässä tärkeässä kysymyksessä esille tulevat myös vaikeudet, jotka liittyvät pappisvirkaan, piispuuteen ja erityisesti Rooman piispan asemaan universaalien kirkon johtajana. Ykseysneuvoston prefekti, kardinaali Kurt Koch totesi, ettemme ole dokumenttimme hienoista tuloksista huolimatta ratkaisseet kuitenkaan kaikkia ongelmia. Olisi hyvä jatkaa keskustelua virkakysymyksestä ja siitä, miten luterilaisten kirkkojen kommuunio eli yhteys Pietarin viran kanssa järjestetään, siis kysymyksestä kirkkolaista ja kanonisesta järjestyksestä (KY 366). Paavi Franciscus on vahvistanut edelleen Vatikaanin II konsiilin esiin nostamaa piispojen kollegiaalisuuden ja synodaalisuuden ajatusta (EG 246), ja tämä auttaisi meitä kulkemaan eteenpäin. Keskustelua tarvitaan enemmän myös siitä, mikä on kirkkojen näkyvän ykseyden päämäärä. Suomen evankelis-luterilainen kirkko ei ole virallisesti lausunut sitä, mitä on se näkyvä ykseys, johon ykseyspyrkimyksissä katolisen kirkon kanssa lopulta pyritään. Raportissa ykseyspyrkimysten tavoitteet ja sisältö lausutaan melko pitkälle auki.

Jos Pietarin virka on vaikein teologinen haaste, ehkä vielä isompi käytännöllinen haaste on ordinoitujen viran sukupuoliluottavuus. Kysymyksen naispappeudesta todetaan olevan katolilaisia ja luterilaisia jakava – osittain myös luterilaisia keskenään jakava. Katolisen ymmärryksen mukaan vain kastettu mies voi pätevästi saada pappisvihkimyksen (CIC 1024). Kyse ei ole kiellosta, vaan siitä että katolinen kirkko uskoo olevansa kyvytön vihkimään naisia ordinoituihin virkoihin. Matkalla Lundista takaisin Roomaan paavi Franciscus vahvisti tämän opin lentokonehaastattelussa vastaten toimittajan kysymykseen (1.11.2016). Hän sanoi: ”Naisten pappisvihkimyksestä katolisessa kirkossa lopullisen selvän sanan antoi pyhä Johannes Paavali II, ja se pysyy.”⁴ Myös apostolisessa kehotuskirjeessä *Evangelii gaudium* hän jo vahvisti: ”Pappeuden varaaminen vain miehille merkinä Kristuksesta, Sulhasesta, joka antaa itsensä eukaristiassa, on kysymys, joka ei ole keskustelulle avoin” (EG 104). Paavi kehotti, että tätä oppia ei pidä tulkita ilmauksena vallasta, vaan palvelemisesta, niin että havaitaan paremmin miesten ja naisten yhtäläinen arvokkuus yhdessä Kristuksen ruumiissa. Pappeus on katolisessa opissa erottamattomassa yhteydessä eukaristiiaan ja kirkko-oppiin yleisesti. Se antaa vihitylle kasteeseen verrattavan pysyvän luonteen, kyvyn toimia *in persona Christi et in nomine Ecclesiae*. Jos pappisvirka on yksi, miten voisimme perustella itsellemme sen, että virasta voi kuitenkin olla erilaisia näkökulmia?

Käytännön ekumenia

Mitä tulee ehtoollisyhteyteen, miten voitaisiin pastoraalisesti käsitellä ekumeenisten avioparien tarvetta jakaa yhteinen ehtoollispöytä, on selvää, että tätä kysymystä tulee tarkastella ottamalla huomioon sekä käytännön realiteetit että teologisesti vastuullinen työskentely. Vaikka paavi Franciscuksen on nähty osaltaan rohkaisseensa tällaista yksilön ja paikallisten piispojen pastoraalista pohdintaa, on kuitenkin toivottavaa, että ”suuria teologisia keskusteluja jatketaan varsinkin virasta, eukaristiasta ja kirkosta, ennen kaikkea kirkosta,” näin toteaa ekumeniakardinaali Kurt Koch. Ei riitä, että ekumeeninen keskustelu rajoittuu ehtoollisteologiaan ja yksinomaan kysymykseen ehtoollisyhteydestä. Ensi sijassa on käsiteltävä ymmärrystä kirkollisesta yhteydestä ja taustalla olevaa eroa kirkkokäsityksessä.⁵ Yhteinen kaste on matkan alku, mutta ei vielä päätepiste. Koska ehtoollisen vastaanottaminen on samalla oman uskon tunnustamista erityisesti eukaristian sakramenttiin sisältyvän opin osalta, olisi epäjohdonmukaista vastaanottaa toisen uskonyhteisön kommuunio, puhumattakaan parannuksen sakramenttiin liittyvästä käytännöllisestä tarpeellisuudesta. Se antaisi väärän kuvan ykseydestä, joka ei vielä ole todellisuutta. ”Olemme tiellä, mutta emme ole saavuttaneet vielä päämäärää, uskon yhteyttä eukaristian ja pappeuden suhteen. Siksi on pidättäydyttävä sellaisesta, mikä luo ajatuksen, että ykseys olisi jo saavutettu,” korosti Helsingin piispa

³ Fides 2/2018, s. 7

⁴ Fides 6-7/2018, s. 20

⁵ Fides 6-7/2015, s. 14

Teemu Sippo SCJ.⁶ Katolisessa kirkkokäsityksessä ei voi olla eukaristista yhteyttä ilman kirkollista yhteyttä.

Huolimatta vastavuoroisesta lähentymisestä uskonoppia koskeissa kysymyksissä, siitä mitä suomalainen raportti *Kasvavaa yhteyttä* on jo esittänyt, viime aikoina näyttää avautuneen suurempia eroja etiikkaa ja moraalialueita koskeissa kysymyksissä. Vaikka tämä tietyltä kannalta vaikeuttaa vuoropuhelua, siitä ei pidä luopua. Paavi Franciscus totesi puheessaan Luterilaisen maailmanliiton ja luterilais-katolisen ykseyskomission delegaatiolle (21.10.2013) näin: ”Olen varma, että jatkamme vuoropuhelun ja yhteyden matkaamme käsitellen perustavanlaatuisia kysymyksiä ja näkemyseroja antropologian ja etiikan alalla.” Avioliitto, perhe, seksuaalisuus ja gender -teemat ovat aiheuttaneet jännitteitä ekumeniassa. Näissä antropologisissa ja eettisissä kysymyksissä kristilliset kirkot eivät pysty puhumaan yhdellä äänellä, ja tämä vahingoittaa myös käytännön ekumenian uskottavuutta.

Joka tapauksessa paavi Franciscus kehottaa meitä katsomaan ”moniin veljiimme ja sisariimme maailman eri puolilla, erityisesti Lähi-idässä, jotka kärsivät, koska he ovat kristittyjä.” Hän muistuttaa meitä siitä, että ”ekumeenista matkaamme edeltää ja sen rinnalla kulkee jo toteutunut ekumenia, veren ekumenia, joka vaatii meitä menemään eteenpäin.”⁷ Paavi on vakuuttunut siitä, että marttyyrien veri on jotakin sellaista, joka yhdistää meitä ja joka vielä lahjoittaa meille täyden yhteyden.

Juuri näin ”rakkaus ja totuus” seuraavat ekumeniaa, joka toteutuu eri tasoilla, joiden kautta voidaan palauttaa täysi ykseys, kun otetaan huomioon kaikki mahdolliset ulottuvuudet. Katolinen kirkko pitää kiinni alkuperäisestä ekumeenisesta tavoitteesta, näkyvästä ykseydestä uskossa, sakramenteissa ja kirkon virassa. Ekumeenisen liikkeen kautta uudelleen saavutettava kirkon ykseys on siis ymmärrettävä ja rakennettava kirkkojen ykseytenä, jotka pysyvät kirkkoina mutta kuitenkin tulevat yhdeksi kirkoksi.⁸ Tässä suhteessa paavi Franciscus kannustaa meitä auttamaan toisiamme ”kävelemään, rukoilemaan ja tekemään työtä yhdessä, niin että, Jumalan avulla, ykseys voi kasvaa ja maailma voi uskoa.”⁹ Toivomme, että kansainvälinen dialogikomissio voisi hyödyntää suomalaista raporttia *Kasvavaa yhteyttä* laatiessaan tulevan julistuksen kirkosta, eukaristiasta ja virasta, ja näin voitaisiin edetä ekumeenisella tiellä kohti kasvavaa yhteyttä käytännön kirkollisessa elämässä, ennen kaikkea ehtoollisyhteyttä.

Lähteet:

- *Vanhurskauttaminen kirkon elämässä*. Ruotsin ja Suomen luterilais-katolisen dialogiryhmän raportti, Helsinki 2010 (VKE).
- *Kasvavaa yhteyttä. Julistus kirkosta, eukaristiasta ja virasta*. Suomalaisen luterilais-katolisen dialogikomission raportti, Helsinki 2017 (KY).
- Paavi Franciscus, apostolinen kehotuskirje *Evangelii gaudium (Evankeliumin ilo)*, 24.11.2013, nrot 244-246 (EG).
- Paavi Franciscuksen puhe Kirkkojen maailmanneuvoston 70-vuotisjuhlassa ekumeenisessa keskuksessa 21.6.2018 (*Reseptio 2/2018*, ss. 6-8).
- *Fides – Katolinen hiippakuntalehti* no. 6-7/2015, ss. 12-14 [K. Koch, ”Kasteen vastavuoroinen tunnustaminen ja sen ekklesiologiset implikaatiot”]
- *Fides – Katolinen hiippakuntalehti* no. 11/2016, s. 4 [Yhteinen julistus reformaation merkkivuoden johdosta].
- *Fides – Katolinen hiippakuntalehti* no. 2/2018, s. 7 [Paavin puhe suomalaiselle ekumeeniselle valtuuskunnalle]
- *Fides – Katolinen hiippakuntalehti* no. 6-7/2018, s. 20 [Joidenkin epäilysten johdosta: ”Ordinatio sacerdotalis” -asiakirjan opetus on lopullinen].
- Helsingin piispa Teemu Sipun SCJ lausunto katolilaisten osallistumisesta luterilaiseen ehtoolliseen ja ekumeenisen vuoropuhelun edistymisestä (15.09.2017), <https://katolinen.fi/luterilaiselle-ehdoolliselle-osallistumisesta/>

⁶ <https://katolinen.fi/luterilaiselle-ehdoolliselle-osallistumisesta>

⁷ *Reseptio 2/2018*, s. 8

⁸ *Fides 6-7/2015*, s. 13

⁹ *Reseptio 2/2018*, s. 8